

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Α' ΤΟΜΟΥ

Ιανουάριος 1963 — Δεκέμβριος 1964

Τεύχη 1 — 10

*Επιστημονικὸν ὄργανον τοῦ Συλλόγου Παιδαγωγῶν - Ψυχολόγων
Πτυχιούχων Πανεπιστημίων Ἐξωτερικοῦ*

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ

	Σελ.	Τεῦχος
<i>Τῆς Συντάξεως</i> : Ἡ ἔκδοσις	1	1
» » : Προβλήματα σχετιζόμενα μετὰ τὴν σύνταξιν ἀναλυτικοῦ προγράμματος	1	B
» » : Ὑπόμνημα πρὸς ἔξοχ. Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὀρησκευμάτων	1	4
» » : Πρὸς τὸν δεῦτερον τόμον μας	1	6

Μ Ε Λ Ε Τ Ε Σ

I. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΚΡΙΤΙΚΗ

<i>Κ. Ἀνανιάδης</i> : Ἡ ἀγροτική ἐκπαίδευσις στὰ πλαίσια τῆς γενικῆς Παιδείας	15	6
<i>Κ. Ἀνανιάδης - Γ. Μαραγκουδάκης</i> : Ἀγροτική καὶ Ἀγροτεχνική ἐκπαίδευσις στὴν Ἑλλάδα	59	7
<i>Φιλίπ Βερνόν</i> : Σύγχρονοι ἀπόψεις περὶ νοημοσύνης καὶ μετρήσεως αὐτῆς (μεταφρ. Τ. Πασσάκου-Κυριαζοπούλου)	19	2
» » : » » »	15	3
<i>Ἄρ. Βουγιούκα</i> : Τὰ φαινόμενα τῆς προσαρμογῆς στὴ λειτουργία τῆς ἀντιλήψεως	3	4
» » : Ἡ διαδικασία τῆς μαθήσεως	51	7
<i>Θεοφράστου Γέρου</i> : «Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμισις» (κριτικὴ)	8	5
<i>Γ. Γεωργιάδης</i> : Τὸ Ἀμερικανικὸν σύστημα ἐκπαιδεύσεως	92	8
<i>Π. Ε. Δέρα</i> : Ὑπαρξισμὸς - Ἀγωγή, Ψυχολογία καὶ Ψυχιατρικὴ	161	9
<i>Ἔρנסτ Κασίρερ</i> : Τί εἶναι ἄνθρωπος. Μετάφ. - Σχόλια Θ. Γέρου	9	1
» » : » » » » »	14	2
» » : » » » » »	13	3
<i>Βασίλ. Α. Κονιδιτσιώτου</i> : Διαλεκτικὴ Ἀγωγή	3	1
» » : » » »	11	2
<i>Βασ. Ι. Δαζανᾶ</i> : Abbé de l' Erpée, ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφαλάλων	215	10
<i>Γεωργίου Μαραγκουδάκης</i> : Ψυχολογία Μαθήσεως καὶ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα	140	9
» » : Στοιχεῖα Νευροφυσιολογικῆς Ψυχολογίας	14	1
<i>Ἄντ. Μπενέκου</i> : Εἰσαγωγή στὴν Ψυχολογία τοῦ Bruner	22	2
» » : » » » »	19	3
» » : Προβλήματα καὶ πειραματισμοὶ γύρω ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν	107	8

	Σελ.	Τεύχος
Ι. Σ. Μπρούνερ : «Η έννοια τῆς δομῆς στὴ σύγχρονη Παιδαγωγική» κατὰ μετάφραση Γ. Μαραγκουδάκη καὶ Ἀντωνίου Μπενέκου	11	5
Κ. Πασάκου : Σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ μέθοδοι εἰς Ψυχολογίαν καὶ Παιδαγωγικὴν	21	1
» » : » » »	32	2
Γ. Κ. Παπαγεωργίου : Δυσκολίες στὴν ἀνάγνωση καὶ γραφὴ .	199	10
Τριαντ. Τριανταφύλλου : Αἱ ἀνθρώπιναι σχέσεις εἰς τὴν Ἀγωγὴν	2	6
Κ. Χάρη : Ἡ ἐπιστημονικότης τοῦ διδασκάλου καὶ ἡ στάθμη τῶν σπουδῶν του	78	7
Λ. Χουσιάδα : Παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἐπαγωγικὴ καὶ παραγωγικὴ σκέψη	4	2

II. ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ - ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΨΥΧΙΚΗ - ΥΓΙΕΙΝΗ

Διδακτικοὶ πειραματισμοὶ

Α. Βουγιούκα : Ἐνα εὐκαιριακὸ θρησκευτικὸ μάθημα	181	9
» » : Ἡ προσφορὰ τοῦ Ζαχ. Παπαντωνίου στὰ παιδικὰ γράμματα	36	2
Θεοφράστου Γέρον : Ἡ Ὀρθογραφία τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1 διδακτικὸν πρόβλημα τοῦ σχολείου	47	3
» » : » » »	35	4
» » : » » »	32	5
Α. Κακαβούλη : Παιδικὰ ἐλαττώματα καὶ ἡ ἀντιμετώπισίς των εἰς τὸ σχολεῖον	39	4
Εὐθ. Κασιώλα : Πορίσματα τέστ Ἀναγνώσεως	30	1
» » : » » »	44	2
» » : » » »	18	4
» » : » » » καὶ Ἀριθμητικῆς	15	5
» » : Τὸ πρόβλημα τῶν καθυστερημένων μαθητῶν στὸ σχολεῖο	186	9
» » : » » »	230	10
Ἀντ. Κρέτση : Ἡ μαθητοποίησις τοῦ μαθητοῦ	26	1
» » : » »	32	2
Γ. Κυριαζοπούλου : Ἡ Σύνταξις τοῦ συγχρόνου Ἀναλυτικοῦ προγράμματος	34	1
» » : » » »	48	2
Ν. Δυμπέρη : Πρότυπα Δημοτικὰ Σχολεῖα	132	8
Γ. Μαραγκουδάκη : Σχέδιον Ἀναλ. Προγραμ. τῆς Α' τάξεως τοῦ Δημ. Σχολείου	1	3

		Σελ.	Τεύχος
	<i>Αντ. Μπενέκου</i> : Συμβολή εις τὸ πρόγραμμα συγκεντρώσεως τῆς διδακτέας ὕλης	24	4
	» » : » » » »	27	6
<i>Τφ</i>	<i>Γ. Ξεκάλου</i> : Τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινωνικότητος εἰς τὸ παιδί	26	2
»	» » : » » » »	26	3
»	» » : » » » »	12	4
	<i>Εὐαγ. Παπαγιαννάκη</i> : Τὰ τρία «Τί»	21	4
	<i>Δ. Κ. Παλυβοῦ</i> : Ἡ ψυχολογία τῶν πεπροικισμένων παιδιῶν	174	9
»	<i>Κ. Πασσάκου</i> : Προσπάθειαι ψυχολογικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς παρακολουθήσεως τοῦ μαθητοῦ	195	9
	» » : » » » »	243	10
	<i>Ν. Πετρουλάκη</i> : Πηγαι καὶ μορφῆ μαθήσεως	28	5
	<i>Ἑλπ. Σταματάκη</i> : Ἡ φιλολογία τῶν παιδιῶν	228	10
<i>Ε</i>	<i>Ἰω. Χαραλαμποπούλου</i> : Τὰ προβλήματα τῆς Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ λαοῦ μας	38	1

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

	<i>Θ. Γέρον</i> : Educational Strategy for developing Societies τοῦ Adam Curle — Κριτικὴ Ἀνάλυση	90	7
	<i>Τ. Κυριαζοπούλου</i> : Ἡ Ἐπέκτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως	137	8
	<i>Ἰω. Καμπανᾶ</i> : Ἐπιθεώρηση τοῦ βιβλίου Ἰω. Κυριαζικίδη : «Εἰσαγωγή στὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ»	148	10
	<i>Κ. Κίτσου</i> : Ἰδρυσις Ἰνστιτούτου τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς	35	5
	<i>Ν. Μπάρκα</i> : Ἐκθεσις ἀναφερομένη εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν Ἀθήναις συγκληθέντος Διεθνoῦς Συνεδρ. Μαθημ)κῶν	40	6
	<i>Αντ. Μπενέκου</i> : Ἐπιθεώρηση βιβλίου : 1) Ἑλπ. Σταματάκη : «Ἡ ἐπιμόρφωσις τῶν ἐνηλίκων» 2) Reiser - Leythman - Frankl - Lefgren : «Μιὰ προσπάθεια συνενώσεως τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως» Μεταφρ. Σχόλια Τρ. Τριανταφύλλου καὶ Γ. Μαραγκουδάκη. 3) Δ. Κ. Βακάλη : «Ἡ Ἐνιαία Συγκεντρωτικὴ Διδασκαλία»	95	7
	» » : Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ βιβλίου Ν. Πετρουλάκη : «Γενικὴ Διδακτικὴ»	147	8
	<i>Γ. Ζύδη</i> : Στατιστικὴ περὶ ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως	52	2
	<i>Γ. Ξεκάλου</i> : Διεθνῆς ἐκπαιδευτικὴ κίνησις	43	1
	<i>Κ. Πασσάκου</i> : Βιβλιοκρισία τοῦ βιβλίου «Ἡ Κρήτη τοπίον, ἀνθρωποι, γεγονότα, θρύλοι» — Λ. Γ. Πετρίδη	48	6
	<i>Τ. Τριανταφύλλου</i> : Ὁργάνωσις Σεμιναρίου	56	2

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ BRUNER

Του ΑΝΤ. Π. ΜΠΕΝΕΚΟΥ, Β.ΕΔ. του Παν/μίου του Έδιμβούργου

Με την άλματώδη πρόοδο των επιστημών και την εξέλιξη της τεχνικής έγινε αισθητή ή ανάγκη αναθεώρησης των σχολικών προγραμμάτων και αναπροσαρμογής των μεθόδων διδασκαλίας, ώστε να δυναμωθεί το σχολείο να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εποχής. Το θέμα συζητείται ευρύτατα στις προηγμένες χώρες (ιδίως στην Αμερική) και προς την κατεύθυνση αυτή έχουν αναληφθή τεραστίων εκτάσεων προσπάθειες και πειραματικές έρευνες εκ μέρους των επιστημόνων όλων των κλάδων της γνώσεως.

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τώρα οι ψυχολόγοι και παιδαγωγοί είναι να βρουν τρόπους προσαρμογής του υλικού της μαθήσεως προς τις διανοητικές ικανότητες του παιδιού, αφού πρώτα καθορίσουν τους τρόπους λειτουργίας της σκέψης και μαθήσεως του τελευταίου. Πώς σκέπτεται ο άνθρωπος και πώς μαθαίνει; Ποιος είναι ο ιδιοφυής χαρακτήρ της σκέψης και μαθήσεως κατά τα διάφορα στάδια της εξέλιξης του παιδιού; Το πρόβλημα υπήρχε πάντοτε. Αλλά το ερώτημα τώρα παίρνει διαφορετική μορφή: πώς θα κατορθώσωμε να εκμεταλλευθούμε, με τις γνώσεις μας αυτές, τις πνευματικές ικανότητες του παιδιού ώστε να επιτύχωμε το μέγιστον της μαθήσεως στο ελάχιστον του χρόνου και με βαθεία κατανόηση του αντικειμένου της μαθήσεως. Τοῦτο ἐμφανίζεται ὡς διδακτικὸν αἴτημα τῆς ἐποχῆς, ἢ ὁποῖα ἀπαιτεῖ γοργότερο ρυθμὸ μαθήσεως καὶ μεγαλύτερη πειθαρχία πνεύματος.

Φαίνεται, κατ' ἀρχήν, ὅτι ἐπιδιώκεται κάποιος ἐκδιασμός τῆς φυσικῆς ἐξέλιξης τοῦ παιδιοῦ. Τοῦτο εἶναι ἀληθές. Αλλά ἐδῶ πάλιν προβάλλεται τὸ ἐρώτημα: Μήπως υπήρξαμε ὑπερβολικὰ ὀλιγαρκεῖς ὡς πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις μας ἀπὸ τὸ παιδί; Μήπως ἤμποροῦμε νὰ ὑποδοθηθῶμε τὴν ἐξέλιξι τοῦ παιδιοῦ ἢ νὰ βροῦμε τρόπους διδασκαλίας τῆς ὕλης σὲ μικρότερες πνευματικὲς βαθμίδες;

Θὰ ἀνέμενε κανεὶς ὅτι, μετὰ ἀπὸ ἐντατικὴ ἔρευνα ἑκατὸ περίπου ἐτῶν, οἱ ψυχολόγοι θὰ εἶχαν μίαν θετικὴν ἀπάντησι στὸ θέμα αὐτό. Τὰ δεδομένα εἶναι ἐνθαρρυντικά, ἀλλὰ δὲν ὑποστηρίζουν ὀριστικὰ συμπεράσματα. Οἱ ἔρευνες τοῦ W. Stern οἱ θεωρίαι τῆς C. Bühler καὶ οἱ τολμηρὲς γενικεύσεις τοῦ J. Piaget ἔχουν προετοιμάσει τὸ ἔδαφος γιὰ μιὰ ἐξόρμησι ἐντατικῶν ἐρευνῶν γύρω ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς παιδικῆς σκέψης καὶ μαθήσεως· καὶ ἐπὶ τῶν θέσεων καὶ πορισμάτων τῶν πρωτοπόρων αὐτῶν ψυχολόγων ἢ σύγχρονη πειραματικὴ ψυχολογία προσπαθεῖ νὰ θεμελιώσῃ τὶς ἀρχές τῆς καὶ τὶς ἔρευνές τῆς. Αλλά ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὶς ἔριδες τοῦ Piaget καὶ Vigotsky γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς σκέψης καὶ τῆς γλώσσης, καὶ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς θεωρίαις—γενικότητες τῶν Bartlett καὶ Osgood

γύρω ἀπὸ τὸ φαινόμενον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τὴν χρῆσιν τῶν συμβόλων, τὸ πρόβλημα μελετᾶται ἀκόμη περιφερειακῶς. Ἐξ ἄλλου οἱ περὶ ἀντιλήψεως θεωρίαι τῶν τελευταίων δεκαετιῶν ἐπισκοτίζουν ἀκόμη περισσότερο τὰ δεδομένα μετὰ τὴν πολυειδία τῶν ἀφετηριῶν καὶ προσανατολισμῶν τῶν ἐκπροσώπων των.

Παρὰ ταῦτα οἱ πειραματισμοὶ συνεχίζονται ἐπὶ καθαρῶς πρακτικοῦ πεδίου καὶ τὰ πορίσματα δυνατὸν νὰ ἀσκήσουν ἀπρόβλεπτη ἐπίδρασι στὴν γλώσσα καὶ σκέψιν τῶν παιδαγωγῶν. Καὶ εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ τονισθῇ ὅτι οἱ πειραματισμοὶ αὐτοὶ ἔλαβον τὸν χαρακτήρα διδακτικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἀναθεωρήσεων τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῶν μέσων σχολείων στὴν Ἀμερική. Ἀπὸ τοὺς πειραματισμοὺς αὐτοὺς ἐλπίζουν οἱ ψυχολόγοι νὰ ἀντλήσουν πολύτιμες πληροφορίες σχε-

τικά με την σκέψη και τον τρόπο μαθήσεως και να συμπληρώσουν τα πορίσματά των από παράλληλες έρευνες επί καθαρώς ψυχολογικού πεδίου. Επί κεφαλής των τολμηρών αυτών επιχειρήσεων εύρισκεται μία ομάδα επιστημόνων, ψυχολόγων, παιδαγωγών και διδασκάλων του Ίλλινόϊς με ένθερμον υποστηρικτήν και εμπνευστήν τον καθηγητήν της ψυχολογίας στο Παν)μιον του I. arvard J. Bruner (Μπρουνερ).

Ο Bruner από το 1956 έχει παρουσιάσει μία σειρά εργασιών οι οποίες συνιστούν, τρόπον τινά, μία σύνθεσι όλων των περι σκέψεως και αντιλήψεως ψυχολογικών θεωριών του αιώνος και ιδίως των δύο τελευταίων δεκαετιών. Υπό την έννοιαν αυτήν θά επιχειρήσωμε να δώσωμε μία σύντομη ανάλυσι των περι σκέψεως αντιλήψεων του Bruner και να επισημάνωμε τα κυριώτερα παιδαγωγικά προβλήματα που είναι ένδεχόμενο να απαιτούν αναθεώρησι από μία νέα σκοπιά.

Το βασικό στοιχείο της σκέψεως για την σύγχρονη ψυχολογία είναι ο έρεθισμός που προσβάλλει τον οργανισμό στους οικείους περιφερειακούς δέκτας. Η μελέτη, έπομένως, της λειτουργίας της σκέψεως είναι ή μελέτη της φύσεως των έρεθισμών και της χρήσεως αυτών υπό του οργανισμού. Έπ' αυτού ένα πλήθος θεωριών έχει παρουσιασθή. Ο Bruner στηριζόμενος στις ίδιές του πειραματικές έρευνες και κυρίως στις έρευνες των φυσιολόγων και βιολόγων επιβάλλει στις θεωρίες αυτές το λογικό επιχείρημα και την γενίκευσι. Ο ανθρώπινος οργανισμός κινείται σε μία θάλασσα έρεθισμών ενός διαρκώς μεταβαλλομένου κόσμου—μία αλλαγή ή οποία είναι όχι μόνον ποσοτική αλλά και ποιοτική. Σε κάθε δεδομένη στιγμή ο κάθε οργανισμός αντιδρά κατά τρόπον που του επιτρέπει να επιζήση βιολογικά, και, στην περίπτωσι του ανθρώπου, να επιδράση πολιτιστικά. Παράλληλως, αυτόερεθισμοί (έρεθισμοί προερχόμενοι από τον ίδιο τον οργανισμό—έσωτερικόν περιβάλλον) παρεμβαίνονν τόσο αποτελεσματικά, ώστε να καθορίζουν το είδος των αντιδράσεων του οργανισμού προς τους έρεθισμούς του έξωτερικού περιβάλλοντος, που ως τόσο είναι αυτό που προκαλεί την αντίδρασι. Το πρόβλημα έδω δέν είναι αν οι έξωτερικοί ή οι έσωτερικοί έρεθισμοί είναι πρωταρχικοί, αλλά πώς κατορθώνει ο οργανισμός και αντιδρά έκλεκτικα στον χείμαρρο των έρεθισμών και συνεπώς πώς γνωρίζει τον κόσμο. Είναι σε θέσι ή κλασσική θεωρία του μπεχαβιορισμού με το σχήμα Έρεθισμός — Αντίδρασις να έρμηνεύση το φαινόμενο της μαθήσεως και της δημιουργικής σκέψεως, λαμβανομένων υπ' όψιν των πορισμάτων της σχολής της Γενεύης περι της εξέλικτικης φύσεως της πνευματικης αναπτύξεως του ανθρώπου και της ψυχολογίας των ατομικών διαφορών;

Υπάρχουν, λέγει ο Bruner (1), για να αναφέρωμε ένα παράδειγμα, περίπου έπτά εκατομμύρια χρώματα εϋδιάκριτα από το ανθρώπινο μάτι με το ήμισυ και πλέον των οποίων έρχόμεθα σε έπαφή έντός μιας έβδομάδος. Κατά τον ίδιο τρόπο έρχόμεθα σε έπαφή με πλήθος αντικειμένων, γεγονότων κλπ. Είναι αλήθεια πως ο ανθρώπινος οργανισμός κατέχει έξαιρετικές ικανότητες διακρίσεως και διαφοροποιήσεως των έρεθισμών. Οι ικανότητες όμως αυτές δέν έπαρκοϋν για την αντίδρασι του οργανισμού σ' όλους ατομικά τους έρεθισμούς, σαν μοναδικά γεγονότα, και την καταγραφή όλων των αντικειμένων και γεγονότων και των τρόπων αντιδράσεως αυτού προς ένα έρεθισμό σε διαφορετικές περιπτώσεις και χρονικές στιγμές. Και δέν έχομε, συνεχίζει, παρά να σκεφθοϋμε το γιγάντειο έργο, το σχεδόν ακατόρθωτο, να βροϋμε γλωσσικούς τύπους να έκφράσωμε τις διαφορές των χρωμάτων και μόνον.

Πώς ο οργανισμός επιζή, δηλαδή πώς ύψώνεται επάνω από τον αίσθητό κόσμο και τον κάνει αντικείμενον της γνώσεως χωρίς να χάνεται στην ροή των γε-

(1) A STUDY OF THINKING, σελ. 1, N.Y. 1956.

γονότων; Ὁ συγγραφεὺς ἐπανέρχεται σὲ μία μᾶλλον λογιλοκρατικὴ συγῆθεια ποὺ ἔχει τὴν πηγὴ τῆς στὸν ἀριστοτελικὸ ἐπιστημονισμό καὶ δανειζόμενος ἀριστοτελικὸ ὄρο προβάλλει τὴν ἰδέα, ὅτι οἱ ἐρεθισμοὶ συγκροτοῦνται ὑπὸ τοῦ ὄργανισμοῦ σὲ **κατηγορίες** (categories). Σύμφωνα μ' αὐτήν, ὁ ὄργανισμὸς δὲν ἀντιδρᾷ σὲ κάθε γεγονός ὡς μοναδική, ἀτομικὴ περίπτωσι, ἀλλὰ σὲ **κλάσεις** ἀντικειμένων, γεγονότων κλπ. Κατηγορία εἶναι ἡ ἰκανότης τοῦ ὄργανισμοῦ νὰ καθιστᾷ τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα διακρίνει ὡς διαφορετικὰ, **ἰσοδύναμα**, νὰ συγκροτῆ τὰ ἀντικείμενα καὶ γεγονότα καὶ ἀνθρώπους γύρω του σὲ κλάσεις καὶ νὰ ἀντιδρᾷ πρὸς αὐτὰ ὡς μέρη μιᾶς κλάσεως μᾶλλον παρά ὡς ἀτομικὲς περιπτώσεις (1). Ἐπὶ πλέον, ἡ ἰκανότης τοῦ διακρίνειν ἐκδηλώνεται μόνον σὲ περιπτώσεις ποὺ ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὸν ὄργανισμό, ἐνῶ γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες πραγματοποιεῖται μία χονδρική ταξινόμησις τὴν ὁποῖαν προσδιορίζει ὁ βαθμὸς τῆς σχέσεως τὴν ὁποῖαν ἔχει ὁ ἐρεθισμὸς ἢ τὰ ἀντικείμενα καὶ γεγονότα πρὸς μία ἀπὸ τὶς ἀποκτηθεῖσες κατηγορίες (κλάσεις) κατὰ τὴν διάρκειά τῆς ζωῆς τοῦ ὄργανισμοῦ. Ἔτσι π.χ. γνωρίζομε μόνον ἕξ ἢ ἑπτὰ χρώματα (βασικά) καὶ μόνον ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἢ ἀνάγκη μᾶς ὑποχρεώνει νὰ διακρίνωμε περαιτέρω τὸ ἐρυθρὸ σὲ ἄλλες τόσες ἀποχρώσεις καὶ κάθε μία ἀπ' αὐτὲς σὲ ἰσάριθμες ὑπο—ἀποχρώσεις κ.ο.κ. Μέσα σ' ἕνα λαϊκὸ πανηγύρι ἢ γιορταστικὴ ἀγορά, ὅπου κατακλυζόμεστε ἀπὸ ἕνα πλῆθος ἐρεθισμῶν πραγμάτων, γεγονότων, ἀνθρώπων, χρωμάτων, ἤχων κλπ., ἀρκεῖ μία χονδρική ταξινόμησις τῶν ἀντικειμένων καὶ γεγονότων γιὰ νὰ ἀπολαύσωμε τὸ θέαμα: «Αὐτὰ εἶναι φῶτα», «αὐτὰ εἶναι ἀνθρώποι», «αὐτὰ εἶναι παιγνίδια» κ.ο.κ. Τί λογῆς ἀνθρώποι, ἢ τί λογῆς παιγνίδια, εἶναι ἐρωτήματα ποὺ μόνον ἰδιαίτερο, εἰδικὸ ἐνδιαφέρον τὰ προκαλεῖ. Μάθησις, μὲ ἄλλα λόγια, εἶναι **διάκρισις**, ὑπὸ τὴν ἔννοια μιᾶς προοδευτικῆς στενώσεως τῆς πολυειδεῖας τῶν ἐρεθισμῶν ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν βάσει τῶν διακριτικῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ἀντικειμένων. Καὶ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τοῦ ὑποκειμένου καὶ τὸ σύστημα κατηγοριῶν, τὸ ὁποῖον ἔχει οἰκοδομήσει. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόβλημα ἀπὸ ποῦ ἐξαρτᾶται ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη οἰκοδόμησις τῆς ἐμπειρίας σὲ κατηγορίες, ὁ Bruner συμφωνεῖ μὲ τὸν Hebb (2) καὶ μέχρις ἐνός ὅριου μὲ τὸν Piaget (3), ὅτι ἡ ἰκανότης αὐτὴ εἶναι ἐμφυτος (innate) στὸν ὄργανισμό, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ὡς πρὸς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξί τῆς ἀπὸ τὴν ἀσκήσι τοῦ ὄργανισμοῦ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας, ὅποτε ὁ ὄργανισμὸς οἰκοδομεῖ τὸ κατηγορικὸ τοῦ σύστημα ἢ τὰ **σχήματα**, κατὰ τὴν ὁρολογία τοῦ Bartlett καὶ Piaget Ἡ πορεία αὐτὴ εἶναι ἐξελικτικῆς φύσεως καὶ ὁ τρόπος ἀποκτήσεως τῶν κατηγοριῶν ἢ ἐννοιῶν ὡς βασικῶν στοιχείων τῆς σκέψεως ἔχει ἐντατικὰ μελετηθῆ ἀπὸ τὸν Piaget καὶ τοὺς συνεργάτες του στὴν Γενεύη.

Ὁ Bruner προχωρεῖ πρὸς πέρα: Ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ ὁ ἀνθρώπος ἔχει ἀποκτήσει τὶς πρῶτες ἐννοίες ἢ τὰ πρῶτα σχήματα πῶς προχωρεῖ στὴν οἰκοδόμησι τῶν κατηγοριῶν σχετιζομένων μὲ πολύπλοκα πνευματικὰ φαινόμενα καὶ τὶς σχέσεις τῶν πραγμάτων, σχέσεις ἠθικῆς, καλλιτεχνικῆς, μαθηματικῆς κ.ἄ'; Ἡ σπουδὴ τῆς σκέψεως ἀπὸ τὸν J. Bruner ἡμπορεῖ, ἔτσι νὰ θεωρηθῆ ὡς μία ἐπέκτασις τῆς σπουδῆς τοῦ Piaget γύρω ἀπὸ τὴν διανοητικὴ ἀνάπτυξι τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸ παιδί (Piaget) στὸν ὄριμο ἀνθρώπο (Bruner). Μία διάκρισις εἶναι ἀναγκαία ἐδῶ μεταξὺ τῶν ἐννοιῶν «σχηματισμὸς» ἐννοιῶν καὶ «ἀπόκτησις» ἐννοιῶν. Ὁ σχηματισμὸς ἐννοιῶν ἀναφέρεται στὴν πορεία τῆς ἀφαιρετικῆς σκέψεως πρὸς εὑρεσι διακριτικῶν χαρακτηριστικῶν βάσει τῶν ὁποῖων διακρίνωμε ἂν τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀντιλήψεώς μας ἀνήκει στὴν τάξι τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ τύπου ἢ μὴ τῆς κλάσεως τὴν ὁποῖαν ζητοῦμε (4).

1. Ib, σελ. 1. 2. Organisation of behaviour, J. Willey, N.Y. 1949. 3. The origins of intelligence in the child 4. A study of thinking, σελ. 22.

